

NO. 196 – JUNI 2021

1998 – DE KOERIER – 2021

INFORMATIEBLAD OVER VERDEDIGINGSWERKEN
EN MILITAIRE GESCHIEDENIS

ROOSJE VECHT

- 18 JULI 1881 - 23 JANUARI 1915 -

COLOFON

Opgericht in december 1998, als opvolger van het Mededelingenblad Verdedigingswerken. Van dat blad werden tussen september 1990 en december 1997 tien afleveringen uitgegeven. Ze zijn helaas niet digitaal beschikbaar. Wel is een aantal artikelen later, al dan niet in aangepaste vorm, opgenomen in de Koerier.

Redactie Dik Winkelman
dik.winkelman@casema.nl

Website
<https://loopgraafkoerier.weebly.com/>
 voor de laatste Koerier, actuele informatie, korte berichten, kalender en verwijzingen naar interessante websites
<http://www.tiki-toki.com/timeline/entry/384975/Het-Oostfront-in-de-Tweede-Wereldoorlog/>
 Tijdslijn door Koen Winkelman

Dank aan alle gastauteurs en aan technische steun van Eddy Borst, Marco Sikkel en Julie Winkelman (poppylogo en website).

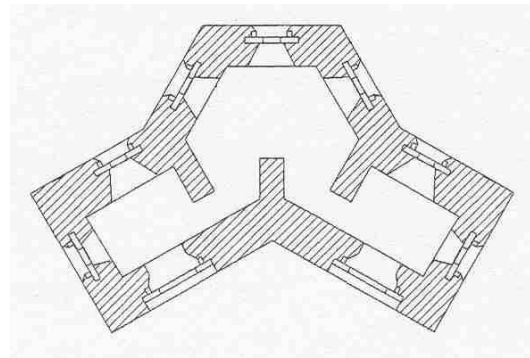
Auteurs

- Libor Boleslav
- Rob Devilee
- Onno van Gent
- Michael Hoppe
- John Maes
- Hans Molier
- Peter Mulder
- Chris van Oosten
- Fons Overdijk
- Rob Vaneker
- Anne Visser †
- Hans van Wieringen †
- Julie Winkelman
- Koen Winkelman
- Herman van Zanten
- Dik Winkelman

DE KOERIER

NUMMER 196 – JUNI 2021

OPGERICHT IN SEPTEMBER 1998

Onno van Gent – Afgelopen maart liep ik samen met mijn vrouw door het rustieke vestingstadje Elburg. Al drentelend door het kleine stadje viel mijn oog op een plaquette op een monumentaal pand. Op de plaquette was een verpleegkundige weergegeven. Nu heb ik iets met verpleegkundigen. Ik ben er mee getrouwd, en één van mijn zonen heeft ook voor dat mooie beroep gekozen. Op de plaquette las ik dat deze was geplaatst op het geboortehuis van Rosa of Roosje Vecht. Zij was als verpleegkundige omgekomen tijdens de Eerste Wereldoorlog in België. Mijn vrouw had het al in de gaten. Ojee, daar zit zeker weer een stukje in? En ja hoor. Het verhaal liet me niet los, en al gauw begon het te kriebelen. Bij een onderzoek op het internet stuitte ik op veel extra informatie. Want naast het verliezen van de oudste dochter en zus in de Eerste Wereldoorlog, zal de Tweede Wereldoorlog deze Joodse familie nog veel meer leed teweeg brengen. Het resultaat kunnen jullie nu zelf lezen.

Rosa of Roosje Vecht wordt geboren op 18 juli 1881 en het vestingstadje Elburg. Haar vader heet Mozes Vecht en haar moeder Dien van Hamburg. De voornaam van vader Vecht verraadt mogelijk al haar afkomst. Ze wordt geboren in een Joodse familie. De eerste Joodse families die zich in Elburg vestigen komen uit het Duitse Bohemen. Ze begraven hun doden op een kleine begraafplaats op het meest oostelijke bastion van de vesting. De oudste grafsteen heeft de datum 1768, maar het vermoeden is dat de begraafplaats al eerder in gebruik is genomen.

Een foto uit circa 1925 van de Joodse begraafplaats gelegen op het oostelijke bastion van Elburg [2].

Het Joodse geloof verbiedt het schudden van de graven, dus na de begrafenis blijven de doden onaangeroerd. Vandaar dat Joodse begraafplaatsen vaak zeer oude grafzerken hebben die soms schots en scheef staan.

De Joodse begraafplaats van Elburg, anno nu [1].

De Joodse gemeenschap in Elburg telt rond die tijd circa 200 leden. Dat is ongeveer 5 procent van de bevolking. Deze omvang is voldoende om in 1885 een eigen synagoge te stichten. Een oud huis aan de Jufferstraat wordt daartoe verbouwd. Het krijgt hoge spitsboogramen en de verdiepingsvloer wordt verwijderd. Zo ontstaat een grote open ruimte.

Een foto uit circa 1920 van de synagoge aan de Jufferstraat in Elburg. De synagoge was bereikbaar via de poort [2].

Tijdens de crisistijd neemt het aantal Joodse bewoners af tot enkele tientallen, vlak voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog. Tijdens de oorlog kan ongeveer de helft van de Joden veilig onderduiken. De andere helft wordt door de Duitsers gedeporteerd en komt om in diverse concentratiekampen. Op een plaquette aan de muur van de begraafplaats worden hun 21 namen herdacht.

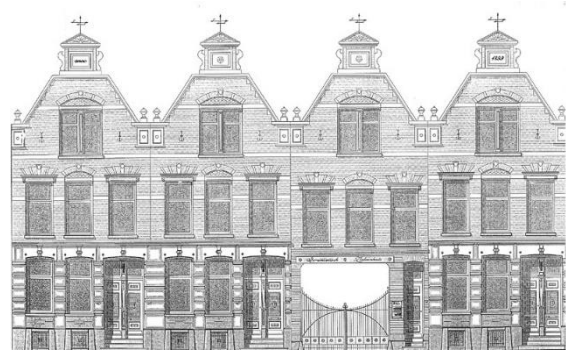

De plaquette die in mei 1985 op de muur van de Joodse begraafplaats is aangebracht met de namen van de 21 vermoorde Joden Uit Elburg. Één daarvan heeft de achternaam "van Hamburg" en rechtsonder drie met "Vecht". We zullen later ontdekken dat deze drie rechtstreekse familie was van Roosje [1].

De vader van Roosje, Mozes Vecht, is veehandelaar van beroep, en is, gezien de afmetingen van het geboortehuis van Roosje, welgesteld. Ze groeit op in een Joods Orthodox gezin als oudste van in totaal zes kinderen. Ze krijgt een relatie met een niet Joodse jongen, maar haar vader staat een huwelijk niet toe. Daarna verlaat ze het ouderlijk huis om in Rotterdam in het Joodse ziekenhuis aan de Schietbaanlaan 42 een opleiding te gaan volgen als verpleegkundige. Op 24 april 1907 slaagt ze voor haar examen. Ze is dan dus bijna 26 jaar oud. Vanaf 1892 tot 1921 wordt het examen voor verpleegkunde verzorgd en uitgereikt door de examencommissie van de Nederlandsche Bond voor Ziekenverpleging. Als teken van het slagen voor het examen krijgen de verpleegkundigen een insigne dat met trots wordt gedragen op hun uniform. Na haar slagen blijft Roosje trouw haar contributie storten bij de Bond. En als ik het goed zie, draagt Roosje deze insigne ook op haar beffe op de foto op de voorpagina.

Insigne Nederlandsche Bond voor Ziekenverpleging [6].

Tekening van de voorgevel van het Joods ziekenhuis aan de Schietbaanlaan 42 [4].

Met het Joodse ziekenhuis loopt het trouwens ook slecht af. Op 26 februari 1943 worden tijdens een razzia alle zieken en verplegend personeel door de Duitsers opgepakt. Dit gebeurt die dag ook voor het Joods weeshuis en oude liedenhuis. In totaal worden zo'n 200 patiënten en bewoners met 62 personeelsleden afgevoerd. Binnen een paar dagen vinden de meesten hun dood in het vernietigingskamp Sobibor. Door het vroegtijdig overlijden wordt dit lot Roosje gelukkig gespaard. Na de oorlog is het ziekenhuis niet meer heropgericht. Er is nu nog maar weinig van herkenbaar. Alleen nog het toegangshek.

Oude ziekenpoort [4]

Het geboortehuis van Roosje Vecht gelegen aan de Beekstraat 38 in Elburg. Links van het linkse raam is de plaquette goed zichtbaar [foto auteur]. Daaronder de gevel van het voormalige Joodse ziekenhuis in Rotterdam [Google Earth Street View].

Naar Antwerpen

Terug naar het leven van Roosje. Na haar slagen gaat ze werken als particulier verpleegster in Groningen en Amsterdam. In Amsterdam trekt ze weer in bij haar ouders die in 1904 zijn verhuisd van Elburg naar Amsterdam. Dan breekt de Eerste Wereldoorlog uit. Voor Nederland blijft de oorlog gelukkig buiten haar grenzen, maar België ontkomt er niet aan. De oorlogsstrijd is hevig. Na het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog, op 1 augustus 1914, besluit Roosje om als vrijwilliger dienst te nemen bij het Britse Belgian Field Hospital. Dit is tegen de wil in van haar familie en ook buiten de Nederlandse Rode Kruis organisatie. In de angst om de Nederlandse neutraliteit niet de schenden, biedt het Nederlandse Rode Kruis haar diensten niet aan aan haar Belgische zusterorganisatie. Dit weerhoudt Roosje echter niet om toch naar België af te reizen. Waarom Roosje deze keuze maakt, blijft een raadsel. Vele geven de door haar strenge orthodoxe vader verboden liefde voor een niet-joodse jongen als reden. Ze gaat, net 33 jaar oud, op eigen gelegenheid en komt terecht in Antwerpen, welke stad dan nog niet is ingenomen door de Duitse troepen. In het nog maar net ingerichte Britse veldhospitaal waar Roosje gaat werken is er maar weinig comfort. Op het internet vind ik een getuigenverslag "A War Nurse's Diary" [5] van een Britse verpleegkundige over haar eerste dagen in Antwerpen. Na aankomst bij een voormalig school aan de Leopold Boulevard gaat de medische staf direct over tot het inrichten van de beschikbare ruimte.

Groepsfoto van de Britse medische staf in Antwerpen [5].

Ze krijgen direct te maken met zo'n 170, vaak zwaargewonde soldaten. Er is een tekort aan bedden, waardoor de verpleegkundigen hun eigen bed opgeven voor de gewonden.

Bij gebrek aan zoveel bedden, liggen ze op stro op de grond. Amputaties en andere zwaar verwondingen worden waren schering en inslag. Al is er ook onder de soldaten enige opluchting, om (even) verlost te zijn van de zware strijd aan het front. Om het

leed enigszins te verzachten schrijft Roosje de redactie van het Nieuws- en Advertentieblad voor Elburg en Omstreken op 30 september 1914 een brief met een verzoek om een artikel te plaatsen voor het verzenden van kranten en tijdschriften naar Antwerpen. Voorzien van een rood kruis kan dat gratis worden verzonden naar het ziekenhuis in Antwerpen.

Plaatselijke Berichten.

ELBURG. Dezer dagen mochten wij van onze Oud-Stadgenoot Me. R. Vecht een schrijven ontvangen uit Antwerpen waar ook zij de schoone taak in deze ernstige dagen vervult als Verpleegster van gewonde Militairen. Zeer aangenaam zou het haar zijn als zij uit Holland eenig lectuur, nieuwbladen enz. voor de patienten mocht ontvangen. Een ander kan als het met een kruis door roode inkt gemerkt, portvrij worden toegezonden aan het adres: Zuster R. Vecht, 52 Rue Albert von Bary, Ambulance v. h. Rode Kruis te Antwerpen.

De advertentie van 30 september 1914 in het Nieuws- en Advertentieblad voor Elburg en Omstreken [6].

Antwerpen wordt verdedigd door een ring van forten. Daarbuiten zijn extra verdedigingsgordels en loopgraven. Maar de Duitse troepen weten ze één voor één te slechten.

Groepsfoto van een aantal gewonden en verpleegkundigen. Op de voorgrond een aantal padvinders die als vrijwilligers een handje helpen. Britse medische staf in Antwerpen [5].

Het getuigenverslag "A War Nurse's Diary" gaat ook verder en beschrijft ook de vlucht uit Antwerpen en het verblijf in het Britse veldhospitaal in Veurne. Hieronder volgt een samenvatting van de meest belangrijke gebeurtenissen.

Op 6 oktober 1914 komt het binnen het bereik van het Duitse langeafstandsgeschut te liggen. In het dagboek wordt nog gewag gemaakt van de aankomst van Winston Churchill met zijn Royal Navy. De Belgen beschouwen dit als hun redding, maar ook de machtige marine is kansloos bij dit Duitse grondoffensief. Er heerst ondertussen chaos in de stad die ondertussen uitpuilt met vluchtelingen en gewonden. Op 10 oktober moet daarom het ziekenhuis ontruimd worden. De Britse medische staf trekt zich terug via Gent en Brugge naar Oostende. Maar ook daar blijkt het niet veilig want de Duitse troepen trekken op naar de Belgische kust. Via Duinkerken komen ze uiteindelijk rond 18 oktober in Veurne terecht. Aan de IJzer komt het front stil te liggen. Door het openzetten van de zeesluizen van Nieuwpoort is een groot gebied onder water komen te staan. Tot het eind van de oorlog zal het front zich daar niet meer verplaatsten. De verhalen over Roosje lopen nu een beetje uit elkaar. In het ene verhaal wordt vermeld dat zij met de Britten vertrekt voor het front uit naar een zuidelijk gelegen locatie. Maar een ander verhaal, en wat mij betreft het meest plausibel, geeft aan dat zij besluit bij de gewonde soldaten te blijven. Nadat Antwerpen door de Duitse troepen is veroverd, wil ze terug naar het front. Dit wordt echter door de Duitsers verboden. Daarom besluit ze de Nederlandse grens over te steken. Via Engeland komt ze uiteindelijk weer aan het Belgische front terecht. Ze komt terecht en het Bisschoppelijk College in Veurne, dat door de Britten is omgebouwd tot veldhospitaal.

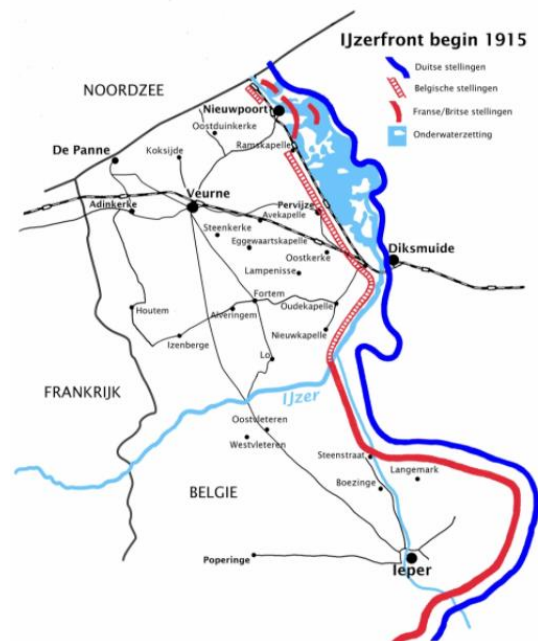

Soldaten in één van de klaslokalen liggen op stro op de grond [5].

Het Bisschoppelijk college in Veurne dat in de Eerste Wereldoorlog dienstdoet als Brits veldhospitaal. Als herinnering aan deze periode is een plaquette aangebracht aan de gevel [7].

Ze is daar de enige niet-Britse verpleegkundige. Het front ligt bij de IJzer, zo'n 10 km verderop naar het noordoosten en zal daar de gehele oorlog blijven liggen.

De ligging van het front rond Veurne [6].

Dus aan aanvoer van gewonden geen gebrek. Roosje verblijft in een hotel "Die Nobeles Rose".

Het hotel Die Nobele Rose raakt na een Duitse beschieting op 16 februari 1915 zwaar beschadigd. [8].

Het hotel Die Nobele Rose wordt na de oorlog weer hersteld [9].

In dezelfde periode bivaakteert ook de bekende wetenschapper Marie Curie een tijdje in Veurne. In een ambulance heeft ze een mobiel Röntgenapparaat gebouwd, waarmee ze kogels en granaatscherven kan opsporen in het lichaam van gewonden soldaten, die opgenomen zijn in het Brits veldhospitaal. Marie neemt daarbij de foto's en haar dochter Irene ontwikkelt ze. Beiden logeren in die tijd ook in hetzelfde hotel, en ze zullen elkaar toen zeker hebben ontmoet.

Marie Curie in één van haar Röntgenwagens [10].

Het getuigenverslag "A War Nurse's Diary" gaat weer verder en beschrijft ook het 'oorlogsleven' in Veurne. Daarbij beschrijft het dagboek ook de gebeurtenissen rond de tragische dood van Roosje. Maar zover is het nog niet.

Na een tijdje 'normaliseert' het leven zich in het veldhospitaal. Het wordt gerund door een aantal artsen en in totaal 26 verpleegkundigen, waarvan dus één Roosje heet.

Operatiezaal [5].

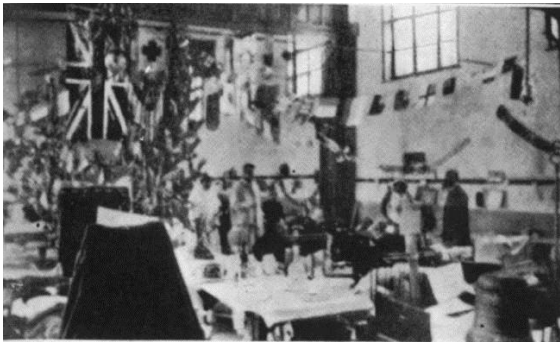
Op dat moment is in het stadhuis van Veurne ook het hoofdkwartier van het Belgische leger gevestigd, onder leiding van de Belgische Koning Albert. De Belgische koningin Elisabeth verblijft ondertussen in De Panne en bekommert zich om de verzorging van de vele gewonden. De Panne ligt wat verder van het front en is dus een stuk veiliger. Op het plein voor het stadhuis wemelt het van officieren en voertuigen. De soldaten slapen in de kathedraal en andere grote kerken in Veurne. Het stro op de vloeren biedt het enige comfort.

De aanvoer van gewonden fluctueert met de offensieven die rond Ieper plaatsvonden.

Gewonden worden per brancard gebracht. [5]

Tijdens de gevechtspauzes komen 'maar' enkele gewonden per dag binnen en kan men een beetje bijkomen. Het werk gaat 24/7 door. Maar dat weerhoudt de verpleging niet om met Kerst er toch nog iets van te maken.

Tijdens Kerst van 1914 wordt de zaal zo goed en zo kwaad versierd [5]

Het Britse veldhospitaal zal van 18 oktober 1914 tot 15 januari 1915 in Veurne blijven. Veurne is strategisch gelegen aan het spoor naar Diksmuide, Nieuwpoort en Langemark-Poelkapelle. Het heeft daardoor de aandacht van de Duitse artillerie en luchtmacht. De aanwezigheid van het Belgisch hoofdkwartier zal daar ook wel aan hebben bijgedragen.

Medio januari worden de bombardementen zo hevig, dat wordt besloten de soldaten niet meer in Veurne te verplegen, maar door te voeren verder naar het achterland. In het veldhospitaal worden daarna de gewonden opgevangen en gestabiliseerd voor transport. De activiteiten worden verplaatst naar de kelders van het gebouw. Dit biedt iets betere bescherming. Dat blijkt een goed besluit, want net nadat de laatste gewonde is verplaatst naar de kelder, slaat een granaat door het dak van het gebouw en explodeert in de voormalige ziekenzaal. Dit doet de staf besluiten om het gehele ziekenhuis te evacueren. Ambulances worden opgeroepen

om de gewonden af te voeren naar Duinkerken. De bombardementen gaan onverminderd door. Het wordt de verpleegkundigen daarom verboden om nog de straat op te gaan. Ondanks het verbod besluit Roosje de straat op te gaan om in het hotel haar reistas op te halen. Dit besluit wordt haar helaas fataal. Bij het oversteken van het marktplein ontploft er een granaat op korte afstand van haar. Door een bomscherf wordt haar been ernstig verwond. Hevig bloedend wordt er direct medische hulp geboden. Ze wordt in allerijl in een ambulance afgevoerd naar het Rode Kruis ziekenhuis L'Océan in De Panne. Door inspanning van Koningin Elisabeth is dit Grand Hotel L'Océan omgebouwd tot ziekenhuis. Het bestaat uit 46 gebouwen. Tijdens de oorlog worden meer dan 24.000 gewonden verzorgd in dit oorlogsziekenhuis. Het grootste aantal voor heel België.

Het door inspanning van Koningin Elisabeth beschikbaar gekomen Rode Kruis ziekenhuis in het voormalige Hotel L'Océan in De Panne waar Roosje komt te overlijden [15].

Daar aangekomen weet Roosje nog tegen haar artsen te zeggen "Nu kan ik mijn arme soldaten niet meer verplegen". Op de operatiekamer zaal wordt haar been geamputeerd maar de operatie mag helaas niet baten, en ze overlijdt door het grote bloedverlies. Roosje wordt met militaire eer begraven op het Belgische militaire begraafplaats in Adinkerke. Haar collega's begeleiden haar met bloemen bedekte kist naar het graf. Op verschillende plekken op het internet wordt verklaard dat er een foto bestaat van deze treurige gebeurtenis, maar ik kan hem na het intypen van verschillende zoektermen niet vinden. Uiteindelijk vond ik hem toch als één van de begeleidende foto's in het getuigenverslag "A War Nurse's Diary".

Roosje Vecht in haar verpleegkundigenuniform [6]

Een foto van de begrafenis van Roosje op de militaire begraafplaats naast de parochiekerk van Adinkerke. Een foto waar ik lang op zoek naar was op het internet en uiteindelijk vond als illustratie bij een getuigenverslag "A War Nurse's Diary" van een Britse verpleegkundige in Adinkerke [5].

Militaire begraafplaats Adinkerke

Ik wil in dit artikel nog even aandacht besteden aan deze begraafplaats. Het begint als een uitbreiding van de bestaande burger begraafplaats naast de parochiekerk, maar al snel wordt de parochiebegraafplaats volledig overvleugeld.

De militaire begraafplaats in Adinkerke [15].

Adinkerke ligt niet ver van het front. Ondanks de nodige offensieven van Duitse en geallieerde zijde blijft dit front min of meer op zijn plaats. Er zijn verschillende verpleegposten waar gewonden worden aangevoerd dan wel doorgevoerd naar het achterland. Soldaten die daar komen te overlijden, worden begraven op de begraafplaats bij de kerk.

Uiteindelijk resulteert dit in een begraafplaats met 1651 Belgen, 1 Fransman (onder een Belgische officiële grafsteen, met de Franse driekleur) en 67 Britten (waarvan 59 afkomstig uit het Verenigd Koninkrijk en 8 uit Brits West-Indië).

Het graf van de enige Fransman op de militaire begraafplaats in Adinkerke [7]

Van mei tot november 1917 wordt het front bij Adinkerke door Britse troepen ingenomen. In die periode zijn er 60 Britse soldaten begraven. Zes 6 Belgen liggen onder een heldenhuldezerkje begraven en vijf andere hebben een particuliere grafsteen. Tot slot liggen hier nog drie Belgen die niet zijn geïdentificeerd.

Een deel van de Britse graven op de militaire begraafplaats in Adinkerke [7]

Over dit zogenaamde heldenhuldezerkje las ik nog voor Vlamingen een zeer gevoelig verhaal. De samenstelling van het Belgische leger is bijzonder klasse- en afkomstgevoelig. De soldaten zijn voornamelijk arme Vlamingen en de officieren rijke Walen. Tijdens oorlog worden de Vlamingen in de loopgraven afgeslacht, terwijl de Waalse officieren vaak de (doden)dans ontspringen. De Franstalige commando's van de officieren worden vaak niet begrepen door de Nederlandstalige Vlamingen. De Vlamingen willen hun doden eren en richten daarom het Comité voor Heldenhulde op. Dit plaatst stenen heldenhuldezerken in plaats van houten kruizen op de Vlaamse graven. Deze zerken hebben een Iers/Keltisch kruis. In het kruis staan de letters AVV-VVK wat "Alles voor Vlaanderen - Vlaanderen voor Kristus" betekent. De zerken zijn van beton, dus kunnen goedkoop worden gefabriceerd. De zerken worden het symbool van Vlaamse onafhankelijkheid. In de oorlog worden als protest sommige zerken zwart geschilderd. Na de oorlog worden al deze zerken door de overheid als rommelig ervaren en wordt een nieuwe en uniforme grafsteen ontworpen. Deze is voor alle rangen identiek. Op zich een loffelijk streven, maar zo wordt het niet ervaren door radicale Vlamingen. Als de eerste heldenhuldezerken worden vervangen, breekt een groot tumult uit. Het oorspronkelijke Comité voor Heldenhulde houdt zich vervolgens bezig met het organiseren van de inmiddels beruchte IJzerbedevaarten. Als op een gegeven moment de weg naar de begraafplaats, de Heldenweg, in Adinkerke wordt verhard met stukgeslagen heldenhuldezerken is het helemaal hommeles. Daardoor ontstaat de mythe dat de "grafschennende" Vlaamsvijandige Belgische Staat de heldenhuldezerken in gruzelementen heeft geslagen om er wegen mee aan te leggen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog krijgt het Comité een 'bruin' randje, waarbij men soms iets te enthousiast met de Duitse bezetters collaboreert. In 1942 wordt een deel van de

verharding van de Heldenweg in de crypte van de IJzertoren herbegraven.

Internationale aandacht

Het overlijden van Roosje krijgt internationaal aandacht. Op een Joodse site in Engeland [11] kom ik verschillende kopieën tegen van Engelse kranten die melding maken van deze tragische gebeurtenis en zelfs ook de Sydney Herald in Australië. In die krant wordt het volgende uit de brief van de behandeld arts Dr. De Payed aan haar familie geciteerd. "I am writing to break to you the very sad news that Nurse Rosa Vecht had the misfortune to be struck by part of a shell dropped by a German aeroplane yesterday morning. Her leg was so seriously Injured that It was found necessary to amputate It from the hip. She never recovered from the shock and from serious loss of blood, and passed away the same night. She had left her hospital that day to look after her luggage, as we were all to evacuate Furnes, where she was killed, during the day.

Het artikel in de Jewish World [11].

On her way back she stopped at her old hospital to say good-bye to her patients. Just as she left she was hit by the shell. A doctor was immediately summoned, and she was taken at once on an ambulance to the hospital here at La Panne, where her leg was amputated, but, as stated above, she never recovered from the shock and loss of blood, and passed away very quickly. She was so brave and sweet, and one of the last things she said to me was how glad she was that she had said good-bye to 'Mes Malades' before the tragic occurrence. 'Little Sister,' as we often called her, was liked by

everyone, and her patients simply loved her. Her whole heart was wrapped up in her work. Her greatest pleasure was to beg for a parcel of socks, or cigarettes, or shirts from the storekeeper at our hospital, and to take them down to the patients. Everything possible was done to try to save her life, eight expert surgeons being present at the operation."

Uiteraard wordt ook lokaal in Elburg melding gemaakt van haar overlijden. Zoals in het reeds eerder gememoreerde plaatselijke leugenaartje. Verder plaatst de familie een overlijdensadvertentie in het Nieuw Israëlische Weekblad.

Plaatselijke Berichten.

ELBURG. Donderdagmiddag kwam bij de familie alhier de droeve tijding dat een onzer vroegere stadgenooten was gevallen als offer van den oorlog. De verpleegster Mej. Rosa Vecht had zich bij de mobilisatie ter beschikking gesteld. Eerst was zij werkzaam bij het Rode Kruis, maar weldra was zij overgegaan in dienst der ambulance in België. Daar is zij voortdurend in verschillende hospitalen en lazareths geweest de trouwe en toewijdende steun der ongelukkige gewonden. Den laatsten tijd was zij te La Panne bij Veurne in het groote hospitaal. Bij het bombardement van Veurne werd zij juist toen zij het hospitaal verliet door een bom getroffen. Het rechterbeen werd geheel verbrûzeld tot boven de knie. Spoedig werd zij opgenomen en in het hospitaal gebracht waar haar been werd geamputeerd. Eenigen tijd na deze kunstbewerking kwam zij weer bij kennis. Tot een der doctoren met wien zij veel gewerkt had zeide zij nog. Nu kan ik mijn arme soldaten niet meer verplegen." Kort daarna, juist 12 uur nadat zij gewond was, ontliep zij, door bloedverlies uitgeput, zacht en kalm. Allen die aanwezig waren, waren onder den indruk van deze droeve gebeurtenis en de doctoren en de andere zusters met wie zij geruimen tijd tot hulp en steun der ongelukkig verminkten en gewonden gewerkt had, waren diep getroffen over het treurig uiteinde van de zuster, die haar jong leven voor haar taak had opgeofferd. Treffend zijn de woorden door de zusters en doctoren aan hare nagedachtenis gewijd. Moge de treurende familie hiarin eenige troost vinden.

Het bericht in het Nieuws- en Advertentieblad van Elburg Omstreken van 6 februari 1915 over het overlijden van Roosje [6].

De gebeurtenis wordt ook zelfs vermeld in het stripverhaal over Elsie Knocker en Mairi Chisholm, geschreven door de Belg Ivan Adriaenssens [12]. De strip gaat over twee vrijgevochten vrouwen die als vrijwilliger zich aansluiten bij het Britse ambulancekorps in België, om gewonde soldaten te verzorgen. Ze belanden in Gent en Veurne. Ze delen lief een leed. Samen richten ze een verbandpost op in een kelder van een huis in Pervijze, vlak achter de frontlijn bij de IJzer. Door de soldaten worden ze de engelen van Pervijze genoemd.

THE DAILY MIRROR, Friday, February 26, 1915. You will need extra supplies of Monday's "Daily Mirror" Grand Dress Number.

The Daily Mirror

CERTIFIED CIRCULATION LARGER THAN ANY OTHER PICTURE PAPER IN THE WORLD

No. 3,530. FRIDAY, FEBRUARY 26, 1915. One Halfpenny.

THE BOMBARDMENT OF THE DARDANELLES: THE FRENCH AND BRITISH FLEETS AT THE ENTRANCE TO THE STRAITS.

On Friday last the French and British Fleets started bombarding the forts on the entrance to the Dardanelles. A number of Turkish forts were silenced. This remarkable photograph of the Allied fleet at the entrance to the Dardanelles was taken from one of the battleships. It is the intention of the Allies to force the Dardanelles, in which case it is safe to predict that Constantinople will fall into the hands of the Allies.

NURSE KILLED BY SHELL.

Rosa Veicht, of Amsterdam, who was killed while nursing the wounded by a shell dropped from a German aeroplane. She had a military honour and her coffin was covered by the Dutch flag. (Photograph by courtesy of The French Press.)

WHEN THE "MAILED FIST" SHOOK HANDS WITH AMERICA!

A fine body of promising young gentlemen! A sight delightful to a soldier's heart! William

Here is the photograph of the German Emperor written across a photograph of General Scott and the foreign admirals who attended the Hudson-Fulton Celebration (occupying the West Point cables in 1909). "A fine body of promising young gentlemen. A sight delightful to a soldier's heart," wrote the Kaiser. But he would not like to have the Army in action.

De Daily Mail met een foto van Roosje op de voorpagina [11]

Dinxperlo. 4419

Tot onze diepe droefheid ontvingen wij het bericht, dat onze lieve
Dochter, Zuster en Behuwdzuster,
Zuster **ROSA VECHT**,
in *België*, door een noodlottig toeval bij 't verrichten van haar liefdeswerk op het slagveld te *Veurne* overleed.

Namens de familie,
M. VECHT.
St. Antoniesbreestraat 86.
Amsterdam, 9 Sjewat 5675.
23 Jan. 1915. 4428

Na een langdurig liiden overleed

De overlijdensadvertentie in het Nieuw Israëlische Weekblad van 12 februari 1915 [6].

Herbegraven

Na de oorlog besluit de familie het lichaam van Roosje vanuit België naar Nederland terug te halen. Op 15 januari 1920 wordt ze herbegraven op veld D rij P en grafnummer 165 van de Joodse begraafplaats in Muiderberg. Dit is al sinds halverwege de 17^e eeuw de begraafplaats voor Hoogduitse-Joden uit Amsterdam. Dus voor de inmiddels al een aantal jaren in Amsterdam wonende familie, een logische keuze ten opzichte van de kleine Joodse begraafplaats in Elburg. Op de steen laat de familie de volgende tekst plaatsen *"Als een roos tussen de doornen, zo is mijn geliefde tussen mijn dochters. Blijf hier even staan voorbijganger! Bij het graf van een prachtige vrouw. En neem ter harte hoe haar ouders zich beroofd voelden toen zij haar ellende hoorden. Een geliefde vrouw. Haar hand ondersteunde zieken en ze verstrekte hulp aan gewonden. De zuivere, zij trok er op uit ter ondersteuning van de soldaten om hun wonden te verbinden. O wee. Vanuit de hoogte werden stenen des doods geworpen op haar botten en zij is gesneuveld. En nu ontvangt zij in een Hogere wereld haar volle loon. Hier rust de ongetrouwde vrouw Roize dochter van Moshe Vecht geboren uit Dina gestorven op 9 sjewat 675 LFK ¹ M(oge) H(aar) Z(iel) G(ebundeld worden in de B(undel van het) L(even)*24 januari 1915 [6]*

De grafsteen van Roosje op de Joodse begraafplaats in Muiderberg [6]

¹ LFK betekend LiFrat Katan, naar de kleine telling, zonder de 1000-tellen.

Het lot van de familie Vecht

Op de site van het Joods museum Sjoel in Elburg [3] lees ik over het lot van de familie van Rosa in de Tweede Wereldoorlog. Zoals als eerder aangegeven verhuizen de ouders van Rosa naar een huis aan de Waldeck Pymontlaan 2-2 in Amsterdam. Een herenhuis vlakbij het Vondelpark. Daar wordt Mozes handelaar in antiek.

Jacob Vecht

Zijn zoon Jacob blijft in het huis wonen aan de Beekstraat 15 in Elburg en neemt de veehandeling van zijn vader over. Jacob is geboren op 23 juni 1883, te Elburg en is op één maand na, de bijna twee jaar jongere broer van Roosje.

Jacob Vecht (links) op de veemarkt in Zwolle [3]

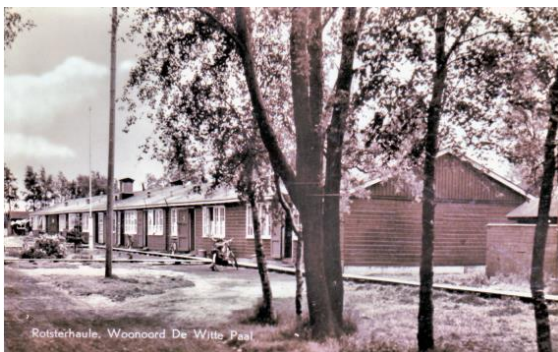
Zijn vrouw Sophie Vecht-Levie, is huishoudster, maar huurt in de zomer een huis in Nunspeet waar ze Joodse gasten uit de steden ontving voor een koosjere vakantie. Jacob en Sophia krijgen in 1919 één zoon (foto rechts) genaamd Moos. Hij wordt geboren op 22 april 1919 en is palingrokersknecht van beroep.

In augustus 1942 worden Moos en zijn vader door de Duitsers opgepakt en tewerkgesteld in het Rijkswerkkamp De Wite Peal in Sintjohannesga, vlakbij Heerenveen in Friesland. Dit rijkswerkkamp is oorspronkelijk voor de oorlog opgezet als werkverschaffing voor veenontginning.

Een familiekiekie voor het huis aan de Beekstraat 38. Op de foto zitten van links naar rechts Jacob Vecht, Hannes Schenk en vriend van Moos, zijn enige zoon Moos en zijn vrouw Sophia Vecht-Levie [3]

Twee foto's van de barakken die behoren bij het werkkamp De Wite Peal [13].

Op 13 augustus 1942 krijgt de gemeente Haskerland bericht [13] dat 120 joden worden ondergebracht op het kamp. Via een brief van de Rijksdienst voor Werkverruiming van 29 september 1942 wordt de gemeente er kil op gewezen dat men heeft waargenomen dat de plaatselijk bevolking de arbeiders van extra voedsel voorziet en dat dit vanuit het Duitse gezag ten strengste verboden is. De gemeente hoeft echter geen actie meer te ondernemen, want in de nacht van 2 op 3 oktober worden alle Joodse arbeiders afgevoerd naar Westerbork, zo ook dus Moos en zijn vader.

14

RIJKSDIENST VOOR DE WERKVERRUIMING

Moos. 94 - 84 No.26.

Betreffende: hulpverleening van Joodsche kamparbeiders.

INGEKOMEN NO. 2 OCT 1942 HASKERLAND

AAN den Heer Burgomeester der gemeente

GEMEENTEPOLITIE HASKERLAND INGEKOMEN 5 OCT 1942 19 No. 2468

's-Gravenhage, 29 September 1942.

Hierbij mogen wij Uw aandacht vestigen op het navolgende.

Ten aanzien van de in verschillende onzer werkkampen gehuisveste Joodsche arbeiders is onder meer door de Duitse autoriteiten bepaald, dat het ten strengste verboden is aan deze personen extra levens- en genotmiddelen te doen toekomen.

De aan deze Joodsche arbeiders toegestane levens- en genotmiddelen worden hun in het kamp verstrekt op grond van de daartoe langs den officieelen weg getroffen maatregelen.

Het blijkt echter steeds weer, dat door particulieren met het bovenstaande verbod geen rekening wordt gehouden en dat langs allerlei wegen toch extra levens- en genotmiddelen aan de Joodsche kamparbeiders worden gezonden.

De gevers o.g. verkoopers stellen zich hierdoor aan ernstige gevaren bloot.

Wij achten het van belang, hierop met nadruk te wijzen en stellen U daarom voor, nogmaals aan een en ander de noodige bekendheid te geven door middel van plaatsing van ingesloten bekendmaking in de in Uwe gemeente verschijnende bladen en/of periodieken.

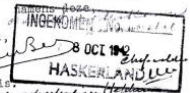
De Directie van den Rijksdienst voor de Werkverruiming,

Gezien:

De Chef-veidw.

De Chef-veidw.
De burgemeester
an den
clif. veldw.
Gene, 3 Oct 42
de burgemeester
an den

Dit is geen feitelijke zaak. Heeft betrekking op de Uiteenkomst. Kamp bij of op een Duitse vestiging in de gemeente en ook in de Duitse gemeente vestiging van Jooden aan. Kan beter een rekening met beide Gemeendtelijken (beide bewoners van beide gemeenten) worden. Schenk en andere secretaris.

Brief van de Rijksdienst voor werkverruiming betreffende "Hulpverleening aan Joodsche kamparbeiders" [13].

Jacob Vecht, de 59-jarige vader van Moos, wordt bij aankomst in Westerbork vrijwel direct op transport gezet naar Auschwitz, want hij komt op 12 oktober vermoedelijk in de gaskamers om. Ook de moeder van Sophie komt begin oktober 1942 vanuit Elburg aan op Westerbork, en wordt op hetzelfde transport als Jacob afgevoerd naar Auschwitz en wordt ook daar op 12 oktober vergast. Omdat zowel zijn vader als moeder op hetzelfde transport naar Auschwitz is gezet, zou het zo maar kunnen dat ook Moos met dat transport is meegegaan, maar dat hij nog een aantal maanden heeft moeten lijden door dwangarbeid. Zeker is wel, dat hij in de koude winter van 1943 op 31 januari overlijdt. Aldus de gegevens op de site van het Joods museum Sjoel [3].

In Wikipedia [1] vind ik het schema van de transporten vanuit Westerbork, en daar zie ik dat op 5 oktober een groot transport vertrekt met 2012 personen. Eén van de grootste van alle transporten vanuit Westerbork en de eerste doorsturing van de 10.000 personen uit Joodse werkkampen. Deze komt op 7 oktober aan in Auschwitz. Een volgend transport op vrijdag 9 oktober met 1703 joden komt op 11 oktober aan bij Auschwitz. Dit lijkt me het transport waarmee de familie

Vecht is afgevoerd. Een berichtje naar de site van Westerbork [16] brengt uitkomst. Vrijwilligers onderhouden daar een database "Een Naam en een Gezicht" en hebben daarbij ook inzage in de namenlijsten van elk transport dat Westerbork verliet. Zij bevestigen dat de gehele familie met het transport van 11 oktober naar Auschwitz is getransporteerd en dat daar Jacob en Sophie direct zijn vergast. Moos heeft nog langer mogen leven. Maar of hij inderdaad op 31 januari 1943 is omgekomen, wordt door hen betwijfeld. Dat heeft te maken met het feit dat in Nederlandse overlijdensakten een specifieke datum genoemd moet worden. Maar omdat na de oorlog vaak de overlijdensdatum niet precies kan worden vastgesteld, wordt gekozen voor een algemene datum. In dit geval de laatste dag van een periode waarin de persoon in kwestie waarschijnlijk óf vermoord óf bezweken is. Want als een slachtoffer ergens in januari omkomt, wordt vaak de laatste dag van de maand opgegeven als officiële overlijdensdatum. Hoe het ook zij, hiermee is het lot van de oudste broer, schoonzus en neef beslecht.

-1.036.1 440

RIJKSDIENST VOOR DE WERKVERRUIMING
INSPECTIE FRIESLAND

No. 40840

BERICHT OP SCHRIJVEN VAN HEERENVEEN, 3 October 19 42

BETREFFENDE werkkamp "De Wite Peal" te Hohel.

BIJLAGEN

ME' GEVEE BI HET ANTWOORD NAUWKEURIG HET ONDERWERP, DE OITERSING EN HET NO. VAN HET SCHRIJVEN TE VERMELDEN P./V.

Hierbij deel ik U mede, dat op last van de Duitse autoriteiten in den nacht van 2 op 3 October alle in het kamp "De Wite Peal" gehuisveste Joden naar het kamp Westerbork zijn overgebracht.

Coll: P Het Hoofd van de Inspectie de Hoofd-Inspecteur,

TER KENNISNEMING EN TERUGZENDING AAN den Heer Chef Teluscher, JOURE, 6 October 1942. DE BURGEMEESTER.

Aan den Heer Burgemeester der gemeente Haskerland te JOURE.

Gezien: De Chef-veldw.

INGEKOMEN NO. 5 OCT 1942 HASKERLAND

INGEKOMEN NO. 8 OCT 1942 HASKERLAND

Brief van de Rijksdienst voor werkverruiming waarin wordt medegedeeld dat het kamp op last van de Duitse autoriteiten de Joodse arbeiders zijn overgebracht naar Westerbork [13].

Jeanette Vecht

Op de site van het Joods museum Sjoel [3] vind ik nog een zus van Roosje, genaamd Jeanette Vecht, geboren op 7 februari 1897. Ze is dus zo'n 16 jaar jonger dan Roosje en is daarmee de jongste zus van Roosje en daarom zonder twijfel met haar ouders meeverhuisd naar Amsterdam. Ze trouwt op 7 maart 1923 met Isaac Wetzlar uit Altona Hamburg in Duitsland en woont in 1941 op de Amstelkade 12 te Amsterdam. Op 20 juni

1943 komt ze aan in Westerbork. Ze komt dan vanaf Kamp Vught. Gezien de datum en het feit dat ze vanuit het strafkamp Vught komt, heeft ze vermoedelijk tot die tijd ondergedoken gezeten. In Westerbork komt ze terecht in het strafbarak 67. Al snel wordt ze op transport gezet naar Sobibor, waar ze op 9 juli 1943 wordt vergast. Ook haar man Isaac overleeft de oorlog niet. Hij wordt op 49-jarige leeftijd op dezelfde dag als zijn vrouw vergast in Sobibor. Op Wikipedia [1] vind ik in het schema van transporten een transport op 6 juli met 2417 personen vanuit Westerbork met als aankomstdatum 9 juli in Sobibor. Van deze 2417 slachtoffers, waaronder dus Jeanette en Isaac, overleeft niemand de oorlog. Ze zijn vermoedelijk nog de dag van aankomst allemaal vergast in dit vernietigingskamp. Nadat in eerste instantie alle transporten vanuit Westerbork naar Auschwitz gaan, verandert op 23 maart 1943 het reisdoel naar Sobibor. Vanaf 24 augustus wordt het reisdoel weer Auschwitz. In die tussenliggende periode zijn er 18 transporten naar Sobibor met in totaal 33.208 personen. In die vijf maanden wordt bijna 30% van alle uit Westerbork weggevoerden personen omgebracht. Daarvan overleven er slechts 21 de oorlog, waaronder de bekende Jules Schelvis en Selma Wijnberg.

Hoeveel kinderen het gezin totaal heeft gehad, kon ik niet vinden, maar er is in ieder geval nog één thuiswonend kind dat de oorlog heeft overleefd. Haar naam is Rosa Emma Wetzlar, geboren op 22 januari 1924. Zij kan vermoedelijk wel succesvol onderduiken. Na de oorlog op 3 april 1951 trouwt ze met Jakob Samshuijzen uit Amsterdam. Tot haar dood woont ze in Vught, één van de laatste verblijfplaatsen van haar moeder.

Tussen Jacob, de oudste broer van Roosje, en Jeanette de jongste zus, zitten nog één broer en twee zussen. Op de site van het Joods museum [3] vond ik daar niets over, maar na enig snuffelwerk op het internet kom ik terecht op een site [14] waar de familiestamboom is nageplozen.

Aäron Vecht

We beginnen met Aäron, de tweede broer na Jacob. Aaron Vecht wordt geboren op 28 april 1886 in Elburg. Op 23 februari 1910 trouwt hij in Amsterdam met Mary Stodel. Zij komt uit Norderney, Niedersachsen Duitsland. Ze krijgen twee kinderen. Deena Vecht, geboren op 23 december 1911 en Jack Vecht geboren op 25 november 1916. Deena trouwt in 1935 met Augute Watermann. Deena komt op 6 oktober 1943 in Auschwitz. Daar overlijdt ook haar man, alleen is dat datum van overlijden niet bekend.

Jack overleeft de oorlog en trouwt in 1946. Ook hij wordt antiekhandelaar, net als zijn vader en grootvader. In tegenstelling tot hun dochter en schoonzoon overleven Aäron Vecht en Mary Stodel allebei de oorlog. Aäron wordt een internationaal gevierd antiekhandelaar en verzamelaar in Amsterdam. Een leuke anekdote die ik vond op het internet waren twee leeuwen standbeelden. Oorspronkelijk staan deze, samen van 20 andere, op de spoorbrug bij het station in Amsterdam. Bij een verbreding van het spoor moeten ze verdwijnen en weet Jack Vecht er twee op de kop te tikken. Hij schenkt ze aan de gemeente Elburg die ze plaatst aan de Goorpoort, één van de oude toegangen van het vestingstadje. Bij de plaatsing worden nog wel de schilden aangepast. Eén leeuw krijgt het wapen van Elburg en de andere dat van Gelre.

De twee leeuwen bij de Goorpoort geschonken door Jack Vecht aan de stad Elburg [www.leuwencs.nl]

Betje Vecht

Betje Vecht wordt geboren op 21 februari 1891. Zij overleeft de oorlog en emigreert naar Amerika waar ze in januari 1959 op 67-jarige leeftijd overlijdt in Park Ridge, New Jersey.

Judith Vecht

Judith Vecht wordt geboren op 18 juli 1895. Ook zij overleeft de oorlog en emigreert naar Amerika waar ze op 2 oktober 1984 op 89-jarige leeftijd overlijdt in Freeport, Illinois.

Mozes en Diena Vecht

Dus van de in totaal vijf broers en zussen van Roosje overleven slechts drie de oorlog. Daarmee weten we hoe het afliep met de broers en zussen van Roosje. Wat nog rest is het lot van haar vader Mozes Vecht en haar moeder Diena Vecht-van Hamberg. Dat vind ik wel weer terug op de site van het Joods museum in Elburg 3]. Zoals reeds eerder aangegeven verhuizen ze naar Amsterdam met een deel van het gezin. Vader overlijdt in 1933 dus nog voor de oorlog, maar Diena, geboren op 7 maart 1854, maakt de Duitse

bezetting nog mee. Helaas wordt ook zij op haar oude dag op transport gezet naar Westerbork waar ze op 4 februari 1943 aankomt. Daar 'viert' ze op 7 maart haar 89ste verjaardag. Een flink aantal maanden later wordt ze uiteindelijk toch op transport gezet. Zoals we weten is het reisdoel nu weer Auschwitz, waar ze op 24 september 1943 overlijdt. Op Wikipedia [1] vind ik in het schema van transporten een transport van 979 personen op 21 september 1943 vanuit Westerbork met als aankomstdatum 23 september in Auschwitz. Ze zal dus direct de volgende dag zijn vergast.

Op de site van het Joods Museum vond ik een foto van Diena [3]

100 jaar later in 2015

Een bijzonder verhaal over een bijzondere vrouw en haar familie dat niet in de vergetelheid mag geraken. Gelukkig blijven ook in de tegenwoordige tijd haar daden aandacht trekken. Op initiatief van de Belgische Nationale Strijdersbond wordt in de ochtend op zaterdag 24 januari 2015, dus in het weekend voor haar 100-jarige dag van overlijden in de parochiekerk van Adinkerke een herdenkingsdienst gehouden voor Roosje. Het Nederlandse Florence Nightingale Instituut (FNI) dat naast het Joods museum Sjoel in Elburg, in Nederland de herinneringen aan Roosje in stand houdt, is daarbij uitgenodigd. Gezamenlijk onthult men een plaquette aan de buitenmuur van de Parochiekerk. De kerk die staat naast de militaire begraafplaats waar Roosje in eerste instantie is begraven.

De plaquette aan de muur van de parochiekerk van Adinkerke. De tekst is moeilijk leesbaar maar eindigt met één van haar laatste uitspraken en het grote bewijs van haar toewijding: "Nu kan ik mijn arme soldaten niet meer verzorgen" [6].

Die zelfde dag wordt bij de Menenpoort in het Belgische Ieper vlak voor 20.00 uur op initiatief van het FNI een bloemstuk gelegd, bestaande uit 33 rode rozen, de leeftijd van Roosje bij haar overlijden. De ceremonie wordt bijgewoond door onder andere Job Cohen, de oud-burgemeester van Amsterdam en politicus, Nannie Wiegman de voorzitter van het FNI en Rick Ravensberg de voorzitter van de (V&VN) Militaire Verpleegkunde en Verzorging.

Het boeket bestaande uit 33 rozen wordt plechtig neergelegd in de Menenpoort in Ieper [6].

De ceremonie wordt daarna afgesloten met het spelen van de Last Post als eerbetoon aan alle slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog. Die plechtigheid wordt sinds 1928 elke dag om 20.00 uur gehouden bij de Menenpoort.

Tijdens onze bunkertochten rond Ieper hebben we deze ceremonie menigmaal bijgewoond, en elke keer blijft het een imposante gebeurtenis.

Het artikel in de AD van maandag 26 januari 2015 over Roosje en de kranslegging in de Menenpoort in Ieper [6].

Even later in hetzelfde jaar wordt tijdens de Open Joodse Huizendag in Elburg op 2 mei 2015, de plaquette op het geboortehuis van Roosje in Elburg onthuld. De onthulling wordt uitgevoerd door Iris Verweij. Zij heeft in 2013 het graf van Roosje Vecht in Muiderberg geadopteerd.

De onthulling plaquette op 2 mei 2015 door Iris Verweij [www.arentthoebocop.nl].

"Opdat zij nooit worden vergeten"
Onno van Gent

De twee plaquettes die ter nagedachtenis aan Roosje Vecht zijn geplaatst aan een muur van haar geboortehuis aan de Beekstraat 38 in Elburg (links) en aan de muur van de parochiekerk van Adinkerke bij de militaire begraafplaats aldaar. [foto links auteur, FNI].

Bronnen

- [1] Algemene informatie: Wikipedia
- [2] Joods Cultuur Kwartier:
<https://www.jck.nl/>
- [3] Joods museum Elburg Sjoel: [Museum Sjoel Elburg](https://www.museum-sjoel.nl/)
- [4] Joods erfgoed Rotterdam:
<http://www.joodserfgoedrotterdam.nl>
- [5] getuigenverslag "A War Nurse's Diary":
<https://net.lib.byu.edu/estu/wwi/memoir/warnurse/wn1.html>
- [6] Florence Nightingale Instituut (FNI):
<https://fni.nl/moedige-meid-in-oorlogstijd>
- [7] Traces of War:
<http://www.tracesofwar.com>
- [8] Westhoek Verbeeldt:
<http://www.westhoekverbeeldt.be/>
- [9] Veurne: <http://www.veurne.be/>
- [10] Mari Curie aan het front: Veurne:
<https://www.eoswetenschap.eu/geschiedenis/marie-curie-aan-het-front-de-westhoek>
- [11] British Jews in First World War:
<https://www.jewsfww.uk/>
- [12] Roosje wordt zwaar gewond in Veurne:
<https://martinusevers.org/2015/01/23/roosje-vecht-raakt-zwaar-gewond-in-veurne/>
Gebeurtenissen rond Haagsche Schouw:
<http://www.mei1940.nl/>
- [13] Werkkamp De Wite Peal:
<https://website.storage/Data/DWP/RTE/Bestanden/Algemeen/Krantenknipsels/dwp.pdf>
- [14] Stamboom familie Vecht:
<https://www.genealogieonline.nl/stamboom-riny-doyle-geboren-marinus-van-waard/I274.php>
- [15] Adinkerke: <http://www.depanne.be/>
- [16] Treintransporten Westerbork:
<https://kampwesterbork.nl/de-stichting/vragen-over-ervolgingslactoffers>

